

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Plóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Piotr Mirek

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zjakowskiego,

w sprawie **N. H.**

skazanego z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 16 listopada 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 28 czerwca 2022 r., sygn. akt IV Ka 559/22,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Miliczu

z dnia 31 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 50/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 50/21, Sąd Rejonowy w
Miliczu:

1. uznał N. H. za winnego tego, że w dniu 19 kwietnia 2020 r. pomiędzy miejscowościami L., w ruchu lądowym, prowadząc pojazd mechaniczny w postaci samochodu osobowego marki F. o numerze rejestracyjnym [...], umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że znajdując się w stanie nietrzeźwości (alkotest wykazał 0,85 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu), w wyniku niedostosowania ostrożności podczas poruszania się po drodze gruntowej, na której odbywa się ruch pojazdów i obowiązują przepisy ustawy – Prawo o ruchu drogowym, o nierównym trawiastym poboczu doprowadził do utraty zdolności panowania nad pojazdem powodując jego wywrócenie, na skutek czego obrażeń ciała doznał pasażer pojazdu [...] V. N. w postaci urazu kręgosłupa lędźwiowego i piersiowego ze złamaniem kręgów Th11, Th12, złamania żebra XI prawego, wyrostka poprzecznego kręgu L1 po stronie prawej, a także ogniskowych stłuczeń na granicy łuku żebrowego i powłok brzusznych po stronie prawej i niewielkiej odmy opłucnowej obustronnej, tj. obrażeń ciała skutkujących naruszeniem czynności narządów ciała na czas powyżej dni siedmiu, tj. występkę z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to, na podstawie art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności;
2. na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 2 k.k. warunkowo zawiesił wykonanie orzeczone kary pozbawienia wolności na okres próby wynoszący 3 lata;
3. na podstawie art. 73 § 2 k.k. oddał oskarżonego pod dozór kuratora sądowego;
4. na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat;
5. na podstawie art. 43a § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości 5.000 złotych;

VI i VII. rozstrzygnął o kosztach.

Wyrok ten został zaskarżony apelacją pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego V. N. „w zakresie nie orzeczenia względem oskarżonego środka kompensacyjnego w postaci nawiązki”. Skarżący zarzucił wyrokowi obrazę

przepisów prawa materialnego, „mianowicie nie zastosowanie art. 46 § 1 i 2 k.k. oraz art. 47 § 3 k.k.” i wniosk o:

1. zmianę wyroku przez zasądzenie na rzecz oskarżyciela posiłkowego nawiązki w wysokości 30.000 złotych, a w przypadku nie podzielenia argumentacji obrońcy, co do wysokości żadanego zadośćuczynienia;
2. zmianę wyroku poprzez zasądzenie na rzecz oskarżyciela posiłkowego nawiązki według uznania sądu odwoławczego, jednak nie niższej niż 10.000 złotych.

Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy we Wrocławiu, wyrokiem z dnia 28 czerwca 2022 r., sygn. akt IV Ka 559/22, utrzymał zaskarżone orzeczenie w mocy.

Wyrok Sądu odwoławczego został zaskarżony w całości, na niekorzyść skazanego, kasacją wywiedzioną przez Prokuratora Generalnego. Skarżący, powołując się na przepisy art. 523 § 1, 526 § 1 oraz 537 § 1 i 2 k.p.k., zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku przepisów prawa karnego procesowego – tj. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegające na nierzetelnym rozważeniu i nienależytym odniesieniu się do podniesionych w złożonej, na niekorzyść oskarżonego apelacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, zarzutów naruszenia przepisów prawa karnego materialnego – art. 46 § 1 i 2 k.k. i art. 47 § 3 k.k., kwestionujących brak orzeczenia na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178a § 1 k.k. nawiązki, co skutkowało niesłusznym – na skutek błędnego uznania Sądu Odwoławczego, że otrzymanie przez pokrzywdzonego od ubezpieczyciela kwoty 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz określona w art. 415 § 1 zd. drugie klauzula antykumulacyjna, stoi na przeszkodzie orzeczeniu na podstawie art. 46 § 2, jak i art. 47 § 3 k.k., nawiązki w związku ze skazaniem oskarżonego za popełnione w stanie nietrzeźwości przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. – niedokonaniem zmiany zaskarżonego wyroku Sądu I instancji, tj. zaniechaniem orzeczenia wobec oskarżonego na rzecz pokrzywdzonego nawiązki, a w efekcie rażącym naruszeniem art. 415 § 1 k.p.k. w zw. z art. 47 § 3 k.p.k.”.

W konsekwencji tego zarzutu skarżący wniosk o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie.

Przypomnieć trzeba, że w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego wniósł o zasądzenie nawiazki w wysokości 30.000 złotych. Sąd Rejonowy wniosku tego nie uwzględnił wskazując w uzasadnieniu swojego orzeczenia, że „Tymczasem kwota 35.000 złotych (jak wynika z dokumentacji ubezpieczeniowej), przyznana tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, w ocenie Sądu jest wystarczająca i brak jest podstaw do zasądzenia jakiegokolwiek dalszej kwoty, a tym bardziej żądanej przez oskarżyciela posiłkowego 30.000 złotych. Nie bagatelizując uszczerbku doznanego przez pokrzywdzonego, należy wziąć pod uwagę, że już niedługo po zakończeniu hospitalizacji wykonywał pracę na budowie, choć rzeczywiście nie mógł podejmować się cięższych prac”. Odmowa orzeczenia nawiazki wiązała się zatem z wyrażonym przez Sąd poglądem, że po spełnieniu świadczenia przez ubezpieczyciela, szkoda nie istniała. Odnosząc się do zarzutów sformułowanych w apelacji Sąd Okręgowy we Wrocławiu: po pierwsze uznał za Sądem pierwszej instancji, że szkoda w chwili orzekania już nie istniała, a po drugie wywiódł, że w rozpoznawanej sprawie zastosowanie powinna mieć klauzula antykumulacyjna wskazana w art. 415 § 1 k.p.k. Według Sądu, roszczenie pokrzywdzonego było przedmiotem innego postępowania, wydana została bowiem przez ubezpieczyciela decyzja o ustaleniu wysokości zadośćuczynienia na 35.000 złotych i należność została oskarżycielowi wypłacona. Z treści art. 415 § 1 k.p.k. wynika natomiast, że nawiazki na rzecz pokrzywdzonego, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.

Pogląd o konieczności odwołania się do konstrukcji klauzuli antykumulacyjnej został trafnie zakwestionowany w nadzwyczajnym środku zaskarżenia, odwołującym się do utrwalonego w tej mierze orzecznictwa Sądu Najwyższego. W kasacji trafnie wywieziono, że warunkiem zastosowania klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 § 1 k.p.k. jest tożsamość podmiotowo – przedmiotowa roszczenia, o którym prawomocnie rozstrzygnięto w innym postępowaniu albo jest przedmiotem takiego postępowania, z roszczeniem dochodzonym w procesie karnym, np. w trybie art. 46

k.k. Brak takiej tożsamości pomiędzy roszczeniami powoduje brak spełnienia przesłanki stanu rzeczy osądzonej, czy stanu sprawy w toku. Nie jest „innym postępowaniem” w rozumieniu art. 415 § 1 k.p.k. postępowanie likwidacyjne prowadzone przez zakład ubezpieczeń, a ugoda zawarta przed ubezpieczycielem, czy wydana przez ubezpieczyciela decyzja, nie wypełnia kryteriów kolejnej przesłanki zastosowania klauzuli antykumulacyjnej, w postaci prawomocnego „prawomocnego orzeczenia o roszczeniu”, a w konsekwencji jako decyzja organu pozasądowego nie powoduje stanu powagi rzeczy osądzonej (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2014 r., IV KK 129/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2021 r., IV KK 251/21 oraz zawarte w tych orzeczeniach wywody, orzecznictwo i literatura).

W świetle powyższych uwag jest jasne, że w rozważanej sprawie klauzula antykumulacyjna nie mogła mieć zastosowania.

W kasacji trafnie zauważono, że nawiązka orzekana na podstawie art. 46 § 2 k.k. pełni funkcję kompensacyjną, zatem jednym z warunków jej orzekania jest istnienie szkody czy krzywdy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 2020 r., II KK 302/20). Rzeczą jednak w tym, że Sąd odwoławczy odnosząc się do zarzutu apelacyjnego kwestionującego prawidłowość rozstrzygnięcia w tej mierze ograniczył się do stwierdzenia, że szkoda została zrekompensowana przez ubezpieczyciela, a skarżący nie wykazał aby była wyższa. Arbitralne w istocie stanowisko Sądu odwoławczego, akceptujące równie zwięzły, przytoczony wcześniej wywód Sądu pierwszej instancji, rażąco narusza przepisy wyznaczające standard kontroli odwoławczej – tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., co stało się przedmiotem zasadnego zarzutu autora kasacji nadzwyczajnej.

Niezależnie od powyższych rozważań, zważywszy na treść zarzutów apelacyjnych, stwierdzić należy, iż w sprawie doszło również do obrazy art. 47 § 3 k.k. Przepis ten stanowi, że w razie skazania m.in. za przestępstwo z art. 177 § 1 k.k., jeżeli sprawca był w stanie nietrzeźwości, sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego w wysokości co najmniej 10.000 złotych. Redakcja przepisu nie pozostawia wątpliwości co do tego, że orzeczenie tego środka jest obligatoryjne. Wprawdzie środek ten został zaliczony do środków kompensacyjnych (Rozdział Va Kodeksu karnego), to jego charakter wyraźnie różni się od środków

kompensacyjnych zawartych w art. 46 k.k. Nawiązka orzekana na podstawie art. 47 § 3 k.k. ma silnie represyjny charakter, zważywszy na określenie dolnej granicy jej wysokości, niezależnie od wysokości zaistniałej szkody. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w art. 47 § 5 k.k., który stanowi, że przepisu art. 47 § 3 k.k. nie stosuje się, jeżeli sąd orzekł obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości wyższej niż 10.000 złotych. Oznacza to, że omawianego środka karnego nie orzeka się tylko wówczas, gdy orzeczono o obowiązku odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie art. 46 § 1 k.k., co w rozważanej sprawie nie miało miejsca [zob. W. Wróbel (red.), A. Zoll (red.), Kodeks Karny. Część ogólna. Tom I. Część I. Komentarz do art. 1-52, WK 2016, komentarz do art. 47; Jacek Giezek (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, WPK 2021, komentarz do art. 47; V. Konarska – Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, WKP 2020, komentarz do art. 47; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2017 r. II KK 178/17].

Pomijając potrzebę orzeczenia nawiązki na podstawie art. 46 § 2 k.k., w rozważanej sprawie doszło niewątpliwie do rażącej obrazę prawa materialnego polegającej na nieorzeczeniu obligatoryjnej nawiązki znajdującej oparcie w przepisie art. 47 § 3 k.k.

Reasumując stwierdzić trzeba, że wyrok Sądu odwoławczego dotknięty jest rażącą obrazą prawa procesowego i materialnego, trafnie wskazaną w zarzucie kasacji, a obraz ta miała istotny wpływ na tego orzeczenia, co pociągnęło za sobą konieczność uchylenia wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W toku tego postępowania Sąd odwoławczy będzie zobowiązany do wzięcia pod uwagę powyższych rozważań i rzetelnego rozpoznania wniesionej apelacji.

(K.G.)

[ms]